

V R T E C

Časopis s podobami za slovensko mladino s prilogo „Angelček“.

Štev. 5.

V Ljubljani, dne 1. maja 1914.

Leto 44.

Pomlad.

Pomlad je tu. —
Kuku, kuku
iz gozda se na plan glasi.
In trop otrok
se bosih nog
drevi, igračka sred vasi.

Že orje kmet,
vesel je ded,
da more spet na beli dan.
In sto cvetic
veselih lic
iz trave gleda sred poljan.

Je ptič vesel
perut razspel,
se dvignil daleč pod nebo.
In spev krasán
mu vre na dan,
ko gnezdo gleda pod sebó.

Povsod mladost,
povsod radost,
radost pa vzbuja tisoč nad.
Kuku, kuku,
pomlad je tu. —
Še v mojem srcu je pomlad.

Vid Vidov.

Tesar Jernejec.

esar Jernejec je bil že nad petdeset let star, pa še ni opustil svojega težavnega opravila. Od svojega štirinajstega leta je tesal in s hvaležnostjo se je vedno spominjal skrbnega očeta, ki ga je izučil tesarstva.

Kljub njegovi starosti in onemoglosti so mu ljudje vendarle radi oddajali tesarska dela. Tako kot on, je znal delati malokdo. Kar je Jernejec naredil, je držalo — rekel bi — za vedno. Celo bližnja tovarna je klicala le njega, kadar je bilo treba popraviti ali prenoviti jezove ali druga dela na vodi. Jernejec je namreč še z očetom večkrat popravljaj te jezove; zato je tudi poznal vse skrivnosti teh naprav.

Dasiravno je mož v svojem življenju pretrpel mnogo hudega, ga vendarle do poznih let ni minula dobra volja. Do svojega petdesetega leta je pel na koro pri sv. maši; v veseli družbi pa sploh ni mogel obstati, če se ni pelo.

»Če se ne poje, je žalostna družba,« je rekel večkrat.

Ko je pa mož dopolnil petdeseto leto, je pa rekel neko nedeljo po končani pevski vaji za mašo organistu: »Gospod organist in tovariši pevcil! zdaj pa pojdemo na kozarec vina, ki ga bom plačal jaz za slovo. Abrahamova leta imam — trideset let že pojem — mislim, da bo dovolj mojega petja za ta svet. Tudi moj bas je postal že nekako starikav. Zato je boljše, da se umaknem s kora. Kadar bo pa potreba, bom pa že doli v cerkvi malo pobasiral.«

Organist in vsi pevci so bili presenečeni teh besedi. Prosili so ga, naj še ostane. Bil je namreč že toliko vaje notam, da je brez vaje skoro vse zadel.

Toda Jernejec je ostal pri svojem sklepu in morali so se mu vdati.

V gostilni se je organist v imenu pevskega zbora prav lepo poslovil od Jernejca. Povzdigoval je njegove zasluge za domače cerkveno petje. Vsi ljudje so bili ganjeni in napivali so vsekrižem Jernejcu.

Tisto popoldne je pa moral stari pevec na prošnjo navzočih še enkrat zapeti pesem »od Velikega šmarna«, ki se je v prejšnjih časih zelo popevala po naših cerkvah.

In z njo se je Jernejec poslovil s kora, in kar tesno mu je bilo pri srcu, ko se je proti večeru ločil od pevcev.

Drugi dan je pa dobil Jernejec iz župnišča v zahvalo prav lepo darilo: srebrno uro z verižico in dva cekina. Teh poslej ni nikdar zmenjal. Ohranil ju je kot dragocen spomin na lepe čase.

Tesarstva pa Jernejec le ni hotel opustiti, dasiravno sam ni mogel kaj prida storiti. Dobrih pomočnikov pa dandanes itak ni dobiti. Mladi svet je do mozga razvajen, hoče dobro plačo in gosposko hrano, delati pa malo ali nič. Z mnogimi pomočniki je imel Jernejec že slabe izkušnje.

On je fanta izučil, a ko mu je dal izpričevalo, mu je nekdanji učenec pokazal hrbet, in večkrat je moral mojster Jernejec od takega fantička še kako grenko slišati. Zato je pa Jernejec delal rajši sam in prevzemal le manjša dela.

V zadnjem času ga je hodila prosit kočarica Strgulka, da bi izučil tesarstva njenega sina Antona. Strgulka je bila vdova in je imela pet nedorastlih otrok. Pa Jernejec jo je kljub temu zavrnil, češ, da je on prestar za to in da se ne more ubijati več z učenci. Saj je imel Jernejec celo s svojim sinom Janezom bridke izkušnje. Zato se je pa od takrat tujih še bolj bal.

Janeza je namreč tudi izučil svojega obrta. Toda edini sin ni hotel prav nič poslušati očetovih naukov. Že kot učencu mu je oče dajal vsak dan krono. Pob je pa čez nedeljo skoro vse zapravil, če že ne prej. Včasih mu je oče zaraditega odtegnil to plačo, fant pa potem še delati ni hotel. Tako je imel Jernejec vedno križe in težave s fantom.

Z dvajsetim letom je pa začel Janez že prav nerodno živeti. Pil je vino kot vodo in tudi stebel se je parkrat v pijanosti. Oče ga je svaril in mu pretil, da niti hiše ne dobi po njegovi smrti, če bo tako delal. Toda vse to ni nič pomagalo. Slednjič je začel očeta še siliti, naj prepusti hišo in malo posestvo njemu, kar je pa oče odločno odklonil. Vedel je, da bi Janez poslej še bolj nerodno živel in slednjič vse skupaj prodal. On pa bi moral spati celo pod tujo streho.

Bila sta namreč oče in Janez že sama; Jernejčeva žena je umrla, ko je Janez dovršil komaj štirinajsto leto.

Janezu je tesarški stan vedno manj ugajal. Začel je siliti v Ameriko. S tem pa oče ni bil zadovoljen. In dasiravno je imel prihranjenega nekaj denarja, mu ga ni hotel dati za pot.

Vsled tega je začel sin očetu še nagajati pri delu. Kadar se je mudilo z delom, je delal prav počasi, včasih je pa hitel, da je bilo delo prepovršno narejeno in pokvarjeno. Kolikokrat je moral oče za njim popravljati, če ni hotel priti ob dobro ime pri ljudeh.

Komaj je bil pa Janez polnoleten, si je že preskrbel potni list za Ameriko. Denar mu je posodil neki prijatelj, ki je bil že v Ameriki. In odšel je nepokorni sin od onemoglega očeta.

Oče je jokal, ko je odhajal sin. A Janez je bil trdega srca in nič ga niso ganile očetove solze. — Kaki dve leti nato je Janez v Ameriki umrl. Drugi so pisali, da se je izpil.

Tako je ostal Jernejec sam. Bolelo ga je sinovo življenje in nesrečna smrt, a očitati si ni imel kaj. Dajal mu je vedno najboljši zgled in dobre nauke.

Navzlic vsem tem neugodam je ostal Jernejec vedno stari Jernejec, zadovoljen in vesel, kakor so sploh ljudje, ki imajo čisto vest in nepokvarjeno srce. Vsako neugodo prebolijo, in po vihri se jim vrne zopet prejšnja zadovoljnost in sreča, ki biva v človeku samem. —

Strgulka je hodila tedaj ponujat Jernejcu svojega sina v uk. Jernejec je premišljal o vseh neprilikah, ki jih je že imel z učenci. A ker ženica le ni nehala prositi in se je zdel fant Jernejcu všeč, ji je pa slednjič obljubil, da poizkusi še z njim.

Črez par dni je že Strgulčev Anton delal pri Jernejcu.

Anton je bil takrat petnajst let star. Bil je močan in velik kot drugi pri osemnajstih letih, dasiravno se mu je vedno slabo godilo. Saj so ljudje celó trdili, da pri Strgulčevih vsi skupaj niso enkrat na leto siti. Imeli niso pri Strgulčevih prav nič drugega kot kočo in malo njivo. Po očetovi smrti — oče je bil mizar — so bili popolnoma zapuščeni. Ko bi ne bilo nekaj usmiljenih gospodarjev v vasi, bi bila morala gotovo vse skupaj rediti občina. Anton je bil najstarejši sin in je že lahko pomagal drugim po polju ter s tem zaslužil svoj borni kruhek. Kar je pa dobil denarja, ga je dal pa vedno materi. Toda doma so bili še štirje mlajši otroci, nesposobni za delo, a vedno lačnih želodčkov. Za vse te je morala noč in dan misliti in delati Strgulka.

Anton se je z velikim veseljem poprijel novega opravila. Natančno je pazil na delo in storil nemudoma, kar mu je velel mojster.

Tiste čase je Jernejec zopet nekaj popravljajl pri tovarni. Bilo je pri delu tudi več tovarniških delavcev, in Jernejec je imel dosti opravila z ukazovanjem. Vendar je večkrat poklical k sebi Antona in mu kazal, kako mora biti narejeno to in ono, da bo vse dobro držalo. Razložil mu je vse tako natančno, da je učenec takoj prvi teden razumel mnogo podrobnosti, ki jih morda celo izkušeni tesarji niso vedeli. Saj je bilo znano, da se na jezove, zatvornice in druga dela na vodi nihče tako ni razumel kot stari Jernejec.

Dečka je začelo delo zanimati in veseliti. Ves srečen je bil v soboto, ko mu je mojster dal celih pet kron.

»Na, tu imaš pet kron,« je rekel Jernejec. »Sčasoma boš že dobival več. Če pa hočeš znanprej sam kupovati hrano, ti bom pa dajal primeroma več.«

»Ne, ne, mojster! Kakor vi hočete! Meni se zdi še to preveč za moje malenkostno delo,« se je opravičeval Anton.

Tako je šlo dalje. Fant je črez dan pridno delal, zvečer sta pa hodila skupaj z mojstrom domov. Nikdar nista šla prej narazen kot pred Jernejčevo hišo, odkoder je imel Anton še kakih pet minut do doma. Zjutraj je pa Anton vedno že čakal svojega mojstra pred hišo, da sta šla na delo.

»Ti si pa kakor ura,« je pohvalil včasih Jernejec učenca, zadovoljno se smehljaje. »Vsako jutro me hodiš budit. Včasih sem moral pa jaz buditi druge, pa še ni bilo nič z njimi.«

Jernejcu je bil novi učenec tako všeč, da mu je že prvo leto plačeval poleg hrane na dan po eno krono. Samo zajtrek in večerjo je dobival Anton pri materi, ki ji je pa tudi zato dajal skoro ves tedenski zaslužek.

V nedeljo popoldne se pa Anton ni dosti menil za svoje tovariše, ki so večinoma presedali po gostilnah in zapravljali težko prisluženi denar. Hodil je rajši k Jernejcu vasovat. Tam pred mojstrovim čebelnjakom sta sedela do večera, in mojstru se je ob takih trenutkih popolnoma razvezal jezik. Pripovedoval je fantu o svojih doživljajih, govorila sta o delu, in Anton se je včasih naučil v nedeljo več kot celi teden pri delu. Marsikdo bi morda mislil, da tesarsko delo ni nikaka težava. Toda kdor opazuje, bo videl, da je v delu marsikaj zagonetnega, česar človek sam ne izume, če mu izkušena glava ne dopove.

To je uvidel tudi Anton. — Večkrat sta govorila z Jernejcem tudi o čebelah, ki jih je mojster gojil od mladih let, dasiravno mu je vsako leto ušlo mnogo rojev črez hribe in doline. Saj jih ni imel časa čuvati. Kljub temu pa te živalce ni mogel opustiti. Tako se mu je priljubila.

Jernejec si je večkrat mislil, kako bi bil srečen on, če bi bil hotel njegov sin tako delati, kakor dela Strgulčev Anton. Gotovo bi bil še danes živ in živela bi bila v miru in zadovoljnosti, ker se je dalo ravno tiste čase kaj prislužiti.

Mojster je opazoval, kako si je Anton počasi nakupoval tudi svoje orodje, ki ga je rabil pri delu. Že to je kazalo previdnega gospodarja, skrbečega ne samo za danes, temveč tudi za naprej. Vendar je nekoč namignil mladeniču: »Sedaj imaš pa že toliko orodja, kolikor ga rabiš v sili. Drugega ti ni treba kupovati. Dokler boš delal pri meni, je moje orodje tudi tvoje. Kadar ga boš pa kaj več rabil, pa že narediva, da ga dobiš za malo ceno.«

Po dovršenih letih učenja je ostal Anton še vedno pri Jernejcu. Kolikokrat je stari tesar zadovoljno pravil svojim prijateljem, da je dobil vsaj enega pomočnika, ki mu je hvaležen in zvest.

Še dolgo let sta delala Jernejec in Anton skupaj. Staremu možu pa so po dovršenem šestdesetem letu popolnoma opešale moči in vid mu je hudó odpovedal.

Zato je poklical neko nedeljo Antona k sebi in mu rekel: »Anton! Moje delo je končano. Dolgo si mi zvesto pomagal. Zato te moram plačati še posebe. Mnogo sem jih izučil, pa samo ti si mi ostal zvest do zadnjega. Jaz ne morem več delati. Prihranil sem si tudi toliko, da bo za silo na stara leta. In več ne potrebujem. Tudi svojega tesarskega orodja ne. Vse orodje darujem tebi v spomin.«

»Mojster, vi ste predobri,« se je branil Anton. »Kako vam bom jaz to poplačal? Saj ste mi že tako izkazali mnogo dobrot; več kot sem jih bil vreden.«

»Le jutri pridi z vozom,« reče Jernejec, »in naložila bova vse orodje, kar ga imam. Tebi bo prišlo prav; jaz rabim samo še par žrebljev in kladivo, da me denejo z mojo »rištengo« v trugo.«

Drugi dan sta pa res naložila z Jernejcem vse orodje na ročni voziček, ki ga je pripeljal Anton.

Kako je bilo starčku tesno pri srcu, ko je orodje oddajal! Kmalu bi bil rekel, naj bo vendar pri njem shranjeno še do smrti...

»Naj ti služi v srečo in zadovoljnost!« je zaklical končno za odhajajočim Antonom. — —

Jernejec je odslej živel samotarsko v svoji koči. Čuval je čebele, kuhal si in pral. Pa katero je še zapel.

Če je vedel, da dela Anton kje v bližini, je šel večkrat k njemu. In pri taki priliki je kaj rad omenil: »No, dobro delaš! Saj pravim: Dobro orodje kaže mojstra. Veš, pa dokler sem jaz živ, si še vedno v nevarnosti, da lepega dne zgrabim za tesačo in začnem nanovo.«

»Bog vam daj zdravje, oče, pa začnite precej. Prvo leto boste imeli po kroni in dobro hrano. Potem pa vedno več, če boste pridni.«

Tako sta se šalila in Anton je vedno težko pričakoval obiska dobrega mojstra.

Jernejec pa ni več pričel delati. Dobro leto nato je legel, napravil oporoko in mirno čakal smrti. Napravil je obračun s svojim življenjem. Bolj trda mu je šla pri oporoki.

Imel je še eno sestro, ki je bila pa omožena na trdni kmetiji. Tam ji ni ničesar manjkalo. Da bi ji zapustil to bajto in malo posestvo, bi bilo zanjo skoro brez pomena. Če bi pa zapisal hišo komu drugemu, bi bila pa morda sestra zopet huda.

Poklical je tedaj sestro k sebi in ji rekel: »Vidiš, Marijana, toliko imam, da me skrbi, kam bi djal po smrti. Na dva dela bom razdelil. Zato te vprašam: Ali hočeš hišo in posestvo ali pa tri tisoč kron? Eno ali drugo si izvoli.«

Marijana, ki toliko denarja še v svojem življenju ni videla skupaj, je rekla vsa srečna: »Kaj mi bo hiša, saj jo imam! Z njivami je pa tako samo trpljenje. Daj mi rajši tri tisoč kron.«

»Si popolnoma zadovoljna?«

»Popolnoma!«

»Zapišimo!«

In zapisali so v oporoko, da dobi sestra Marijana po Jernejcu tri tisoč kron, pa da plača tudi pogrebne stroške in nekaj svetih maš; hišo z vso opravo in posestvom pa dobi Strgulčev Anton.

Tako se je Jernejec še ob poslednji uri spomnil svojega zvestega učenca.

Ko je mojster umiral, je stal pri njegovi postelji tudi Strgulčev Anton in se je dobremu možu s solzami v očeh in s hvaležnostjo v srcu zahvaljeval za neštete izkazane dobrote.

In vsa fara je zažalovala, ko je zapel Jernejcu mrtvaški zvon.

Med štirimi možmi, ki so nesli Jernejca na pokopališče, je bil tudi Anton. Tudi s tem je hotel mrtvemu dobrotniku izkazati svojo hvaležnost.

Maksimov.

Pastir.

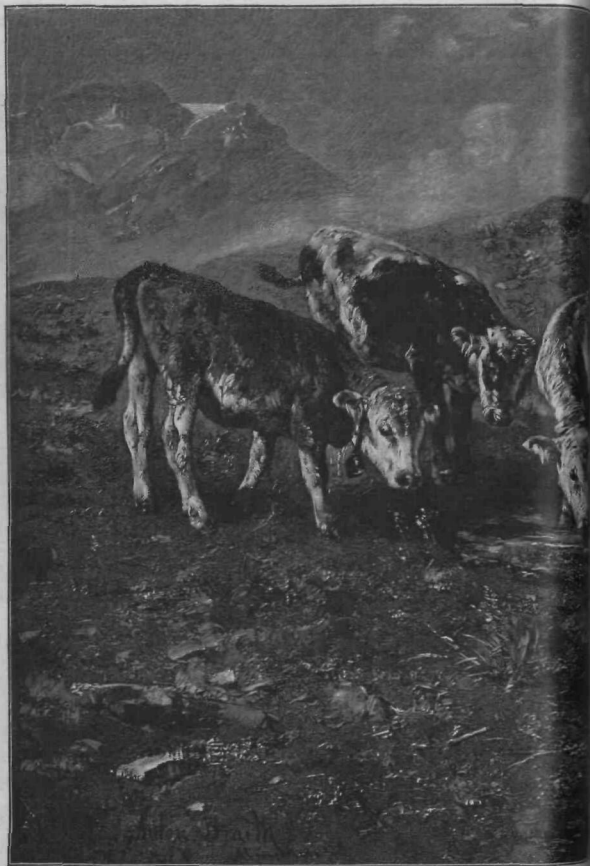
Abbas Veliki, kralj perzijski, je zašel na lovu. Prišel je na goro, kjer je pasel neki pastir čredo ovac. Dečko je sedel pod drevesom in je piskal na piščal. Sladka melodija in radovednost sta zvalili kralja, da je prišel bliže. Odkritosrčni obraz dečkov se mu je prikupil. Zato izprašuje fantiča o vsakovrstnih rečeh. Hitrim in izvrstnim odgovorom otrokovim, ki je bil vzrastel brez pouka pri svoji čredi, se je kralj moral čuditi. Ko je še premišljeval o tem, pride njegov vezir. »Pridi, vezir,« mu zakliče kralj, »in povej, kako ti uĝaja ta deček!« Vezir pride bliže; kralj pa izprašuje dečka naprej, in deček odĝovarja lepó na vsako vprašanje. Njegova neustrašenost, njegova zdrava rabsodba in njegova odkrita prostodušnost je tako iznenadila kralja in vezirja, da je sklenil kralj, da vzame dečka s seboj in ga vzĝoji. Videlo se bo, kaj se bo dalo napraviti iz nadarjenega dečka z umetno roko.

Kakor poljska cvetica, ki jo izruje vrtnar iz suhih tal in jo presadi v boljšo zemljo, v kratkem času razširi svojo čašo in dobi lepšo barvo, tako je zrastel tudi ta deček hitro do moĝa z velikimi čednostmi. Kralj ĝa je vsak dan bolj ljubil, ĝa postavil za svojega velikeĝa blagajnika in mu dal ime: Ali beg.

Ali beg je imel vse čednosti, ki se le morejo združiti: popolnost v svojem vedenju, zvestobo in modrost v svojem uradovanju, radodarnost in velikodušnost do tujcev, naklonjenost do vseh, ki so ĝa kaj prosili, in — čeprav je bil kraljev ljubljenec — je imel tudi najvdanejšo poniĝnost. Kar ĝa je pa med perzijskimi dvorniki najbolj odlikovalo, je bila njegova nesebičnost. Nikdar ni maral plačila za to, kar je storil, in vse njegovo delovanje je izviralo iz ŝelje, koristiti ljudem. Kljub vsem tem čednostim se pa vendar ni mogel popolnoma iznebiti obrekovanja dvornikov. Ti so namreč gledali njegovo povzdignjenje s skrivno zavistjo. Stavili so mu torej vsakovrstne pasti in ĝa izkušali osumničiti pri kralju. Abbas pa je bil knez z redkimi lastnostmi. Za sumničenja je bila njegova duša prevelika, in Ali beg je ostal v ugledu in miru, dokler je ŝivel njegov veliko-dušni zaščitnik.

V nesrečo pa je umrl veliki kralj. Njegov naslednik — šah Sefi — je bil pravo nasprotje svojega prednika: poln nezaupanja, krutosti in skoposti. Takeĝa ĝospoda so ŝeleli Alijevi sovraĝniki, in takoj se je pokazala njih prikrita zavist.

Nekoč je zahteval kralj dragoceno sabljo, ki jo je bil dobil Abba v dar od turškeĝa cesarja. Sablje niso mogli najti, čeprav je bila zaznamovana v Abbavem zapuščenenem seznamku. Kralj je začel sumiti Alija, da jo je poneveril. To so si ŝeleli tudi njegovi sovraĝniki. Podvojili so svoje obdolĝitve in slikali Alija kot največjega goljufa. Nekeĝa dne je stopil Ali beg pred kralja, ko so ĝa ravno njegovi protivniki toĝili, in z jeznim pogledom mu je rekel kralj: »Ali beg, tvoja nezvestoba se je odkrila; izgubil si svojo sluĝbo in zapovem ti, da mi daj v desetih dnevih račun.«

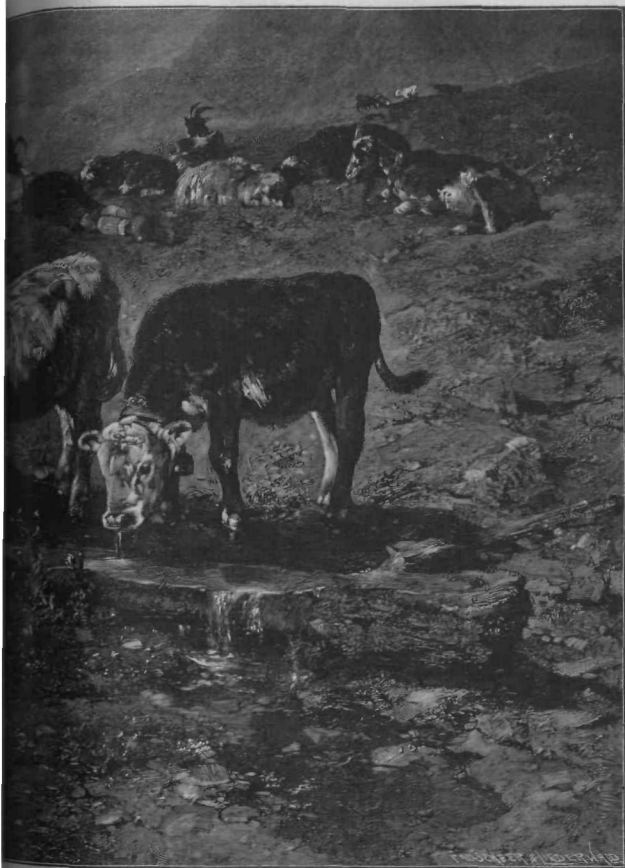

Na planine!

Na planinah solnce
jasno se smeji,
zbor veselih pevcev
glasno žvrgoli.

U radosti mladi
plava tam srce,
vse megle, oblake
s čela odbeže.

Na planinah jasnih
sreća je doma,
kje kdo glasno peva,
če ne vrh gora?

Zadovoljstva sreča
rađa biva tam,
nima je palača,
ampak gorski hram.

Mokriški.

Ali beg se ni ustrašil; njegova vest je bila čista. Toda premišljal je, kako nevarno bi bilo, če pusti svojim sovražnikom štirinajst dni časa, preden dokaže svojo nedolžnost. »Gospod,« reče kralju, »moje življenje je v tvojih rokah. Pripravljen sem, da položim ključe kraljevega zaklada in čast, ki si mi jo dal, danes ali jutri pred tvoj prestol, kadar hočeš svojega hlapca s svojo navzočnostjo počastiti.«

Ta prošnja je bila kralju zelo dobrodošla. Dovolil mu, da se kraljevi zaklad pregleda takoj drugi dan. Našlo se je vse v najlepšem redu. Ali beg je dokazal, da je Abba sam vun vzел pogrešeno sabljo in pustil okrasiti z diamanti neko drugo dragocenost, ne da bi jo bil zapisal v svoj seznam. Temu ni mogel kralj ugovarjati; toda nezaupanje je užaljeno, če vidi, da je v svojem napačnem dozdevanju ogoľufano. Zato si izmisli kralj pretvezo in spremlja variha zakladov v njegovo hišo, da bi videl tam velike dragocenosti, o katerih so mu pripovedovali njegovi dvorniki. V njegovo veliko začudenje pa je bilo tudi tam vse drugače. Navadne preproge so krile stene; v sobi je bila le najpotrebnejša oprava, in Sefi je moral sam priznati, da stanuje navaden meščan v lepših prostorih kakor Ali beg. Sramoval se je te druge prevare in je hotel oditi, ko mu pokaže neki dvornik vrata na koncu galerije, ki so bila zaklenjena z dvema močnima ključavnicama. Kralj pride bliže in vpraša Ali bega, kaj ima tam notri tako varno zaklenjenega. Ali beg se nekoliko prestraši, zardi in reče: »Gospod, v tej sobi imam shranjeno najljubše na svetu: svojo pravo last. Vse, kar si videl v tej hiši, je kraljevo, last mojega gospoda. Kar je pa v tej sobi, je pa moje; to je pa skrivnost, prosim te, ne hōti je videti!«

To bojazljivo vedenje se je zdelo kralju izraz krivde. Z osornostjo torej zahteva, da se odprō vrata. Odprō sobo in glej! štiri bele stene, na katerih je visela pastirska palica, piščal, slaba obleka in pastirska torba — to je bil zaklad, ki so ga zaklepali ti železni zapahi in ključavnice.

Vsi navzoči so ostrmeli. Šah Sefi pa se je v tretje sramoval, ko ga je Ali beg z veliko ponižnostjo tako oĝovoril: »Mogočni kralj! Ko me je našel veliki Abbas na neki gori, kjer sem pasel svojo čredo, so bile te malenkosti moje celo bogastvo. Shranjeval sem to od takrat kot svojo last — spomin svojih srečnih otroških dni — in velikodušni knez je bil toliko milostljiv, da mi je to pustil. Upam, gospod, da mi tudi ti tega ne boš vzел in da me boš pustil, da se vrnem v one mirne doline, kjer sem bil srečnejši v svoji revščini kakor v obilici na tem dvoru.«

Ali je umolknil, in vsi okoli stoječi so bili ganjeni do solz. Kralj je slekel svoje oblačilo in oblekel ž njim Alija v znak najvišje milosti. Zavist in obrekovanje sta bila pa sramotno premaĝana in se nista smela več vzdigniti zoper tega plemeniteĝa moža.

Poslovenil S a m o.

Janezkova nezgoda.

Ostani doma popoldne, Janezek. Jaz grem obiskat bolno teto ter ji ponesem zdravil. Ne hodi nikamor, in če pridejo oče s polja domov, jim lepo postrezi. Saj veš, kje je kislo mleko: prinesi jim ga; po kruh pa teci potem k peku, ker ga doma nič več ni. Pazi tudi, da ne pridejo mačke do mleka na polici!»

Take in podobne nauke je dajala skrbna Zadnikarjeva mama Janezku, ki je sedel pri veliki, beli javorjevi mizici in je malical. Vidno mu je teknila skromna južinica: kos kruha in skodelica mleka. Na tleh so tekale mlade mačice in so poželjivo gledale, bo-li njim tudi kaj ostalo. toda tega niso pričakale, Janezek je popil mleko kar sam.

»Bom, bom,« je obljubljal in je odrinil od sebe prazno skodelico ter si obrisal z rokavom od mleka bele, polne rdeče ustnice.

»No, kaj pa delaš? V rokav se greš brisat, nemarnež!« ga je pokarala mama.

Janezek pa je vstal in se prilizovaje stisnil k materi: »Prinesite kaj s seboj, mama; boste videli, kako bom priden!« —

»Če bo res?«

»Res, res!« je kimal Janezek in oči so se mu veselo zasvetile, kajti materin glas je nekaj obetal. Spremljal je mater do praga. Tam mu je mati zabičila še enkrat, naj ostane lepo doma. Potem je pa odšla v pol ure oddaljeno vas, kjer je bivala bolna Janezkova teta, njena sestra.

Janezek je ostal pa sam doma. Vsi ostali domači so bili deloma na polju, kjer so sejali ali pa so okopavali v vinogradu. Šel je Janezek v kuhinjo in spodil vun mačke, ki so se sumljivo plazile okrog police, kjer je bilo mleko. Zaloputnil je za njimi vrata, da se je stresla cela hiša. To mu je ugajalo. Zaloputnil je vrata še večkrat, a se je kmalu naveličal in jih pustil v miru.

»Kaj bi počel, da bi bil krajši čas?« je jel premišljati.

»Kaj bi bilo, če bi se učil računati?« je odgovarjalo nekaj v njegovi notranjosti, sitna vest.

Janezek je hodil v šolo, ki je bila pri farni cerkvi, in sicer v drugi razred. Ali je bil dober, vesten in priden učenec? Priden? Nič kaj posebnega, naj rajši molčim.

»Hm,« se je namrdnil nevšečno, »računati?«

»Da, da, prav treba bi bilo,« je pridigovala vest. »Jutri ne boš nič znal, če te vprašajo gospod učitelj. Uči se, uči, Janezek!«

»Ej, saj to lahko storim tudi še zvečer,« se je tolažil Janezek. »Zdaj grem pa rajši na vrt. Saj mati niso rekli, da moram biti ves čas v hiši.«

Zunaj je sijala cvetoča vesna. Zadnikarjev vrt je bil ves v cvetju in zelenju. Črešnje so potresale tla s svojimi belimi cvetnimi listi, da je izgledalo, kot bi bilo snežilo. Za vrtom so pa cvetele breskve in marelice v najlepši rdeči barvi. A po gredicah je bilo šele lepo! Prst je bila skrbno ograbljena in zrahljana. Ob robu, poleg pota je bila pa cela vrsta najlepših

cvetic, enako širokemu traku, pretkanemu z najlepšimi in najbujnejšimi barvami. Vse je cvetelo in se razvijalo in po vrtu se je širil sladek duh po brstečem zelenju in cvetju. Na koncu vrta je pa rastle košata, velikanska lipa. Na njenem vrhu je sedela jata škorcev, ki so glasno vreščali in se veselili pomladi. Zdajpazdaj je švignila mimo kaka bistra lastavica, loveč svojo tovarišico.

Janezek je veselo stekel po potu, posutem z drobnim belim peskom. Radoval se je krasnega dne, ki ga je pričarala na zemljo ljuba vesna. Nekaj časa je ogledoval vrt, a potem je krenil proti visokemu plotu, ki je ločil domače posestvo od sosedovega. Plot je bil zbit iz lat in gosto obrastel z divjo vinsko trto. Ob kraju je rastle mnogo dišečih vijolic, ki jih je hotel Janezek nabrati materi in ji s tem dokazati, da je bil res priden in doma. Spravil se je hitro na delo in kmalu jih je imel lep šopek v roki.

»Pst, Janezek, pst!« se je zaslislalo zdajci sem od konca plota.

Janezek je dvignil glavo ter se začudeno oziral, a ni uzrl nikogar. Sklonil se je spet nazaj, misleč, da se je zmotil, in je nadaljeval svoje delo.

»Janezek, sem poglej, tule sem!« se je začul še enkrat, a to pot glasneje glas sosedovega Matijčka.

»Kje?« je zaklical Janezek nestrpno. »Ne vidim te!«

»Kaj si slep?«

Sredi plota, med gostim zelenjem divje trte je kukala v vrt Matijčkova glava in kmalu je zlezal njen lastnik še z ostalim telesom skozi luknjo v plotu na Zadnikarjev vrt.

»Ali si sam doma?« je bilo njegovo prvo vprašanje.

»Sam. Kaj bi rad?« je nekako sumljivo vprašal Janezek.

Predstavljajte si fantiča, navihanega obraza. Na glavi ima klobuk, ki je pa bolj podoben kravjemu zvoncu kot poštenemu klobuku. Za klobukom mu tiči nekaj petelinjih peres, ki jih je bržkone moral utrpeti domači petelin. Naramnice, ki mu drže hlače, so pripete z drenovimi klinci. Še debela rašovnata srajca, ki je pa seveda umazana kar se da — pa imate pred seboj Matijčka, kakor živi in diha.

Zelo poreden je bil Matijče. Zmeraj so mu rojile po glavi neumne misli in načrti, ki jih pa navadno ni sam izpeljeval, ampak uporabljal za to svoje tovariše, ki so imeli potem sitnosti s starši in s šibo. Zlasti Janezka je spravil že dostikrat na limanice. Zato je bil ta upravičeno sumljiv, češ, bo pa že spet kaj slabega, pa bom spet jaz kriv; Matijček se bo pa smejal in nič se mu ne bo zgodilo.

Matijček je najbrže slutil, kake misli rojijo Janezku po glavi, zakaj stopil je bliže k njemu in mu nekako skrivnostno rekel: »Nekaj sem našel v gozdu! Ali ugameš, kaj?«

»Hm, najbrže kako vranje gnezdo.« Janezek se je izkušal kazati malomarnega, a se mu ni prav posrečilo, kajti bil je preveč radoveden. Gozd! Tam bi bil Janezek rad vedno — seve, ponoči ne. — Največje veselje mu je bilo plezati po drevesih in iskati gnezd. Toda ne smete

misлити, da je ubogim ptičicam pobijal jajca, kot delajo to hudobni dečki, ki ne poznajo nič usmiljenja, in ne vedo, kako koristne so ptice človeku. Ne, Janezek ni bil tako zloben. Samo pogledal je v gnezdo, ogledal si drobna jajčeca, potipal jih in nato splezal z drevesa in šel gledat kam drugam, ali pa je počakal, da se je vrnila ptica v gnezdo, da je videl, kakšna je. Mama seveda tega plezanja ni imela rada, kajti pri tem so se trgale hlače, ona je morala pa šivati in šivati — —

»Vranje gnezdo?« se je zasmel Matijček. »Za vranja gnezda se niti ne brigam ne. Pomisli, veвериčje gnezdo sem našel!«

»Veveričje gnezdo?«

Janezek je od začudenja pozabil zapreti usta ter je veselo iznenaden, a obenem nekako spoštljivo gledal Matijčka, ki se mu je zdel cel junak. Saj je Matijče našel veveričje gnezdo, ki ga je on dozdej še zastonj iskal, pa najsi je splezal še tako visoko.

»Veveričje gnezdo si našel?« je ponovil Janezek še enkrat in nekaka nevoščljivost se je jela pollaščati njegovega srca.

»Da, našel sem ga!« je pritrdil Matijček in ga ponosno pogledal.

»Ali jih je mnogo v gnezdu? Kakšne pa so?« je hlastno poizvedoval Janezek.

»Tri so v gnezdu. Tako lepo rdečkaste so vse! Pokažem ti jih, pojdi z menoj v gozd.« Zdelo se je, kot bi se ga hipoma polastila dobrotljivost, ki je Janezek ni bil vajen od njega.

»Pokažeš? Meni jih pokažeš?« je vzkliknil hvaležno.

»Gotovo, da ti jih pokažem. Pojdi, greva,« je silil Matijček ter ga prijel za roko.

Tedaj se je pa spomnil Janezek materine zapovedi, naj ostane doma.

»Ne smem iti,« je rekel pobito. »Mati so mi ukazali, da moram ostati doma!«

Matijčkov obraz je kazal vidno zaničevanje.

»Ej, mislil sem, da te je več fanta. Prav nič poguma nimaš. Glej mene,« je nadaljeval in upiral oči venomer v Janezka. »Glej, tudi meni so mati rekli, naj ostanem doma ter varujem Mimico. A jaz sem šel, pa mi je ni treba varovati in tudi tebi ni treba čepeti doma; v gozdu je dosti prijetnejše. Ne veš, kako lepo žvižgajo kosi in drozgi!«

Janezka se je polastila silna izkušnja. Vabile so ga v gozd zapeljive Matijčkove besede, a strašila ga je materina prepoved. In še nekaj! Bal se je, da ne bi izostalo potem tudi darilo, ki so ga prej skrito napovedovale materine besede. — Dolgo se ni mogel Janezek odločiti. Neodločen je stal in premišljeval, a naposled je zmažal gozd in vkljub materi je zlezal skozi luknjo v plotu ter odšel z malo težkim srcem v veseli zeleni gozd. A kmalu mu je izginil strah iz srca, in čimbolj se je oddaljeval od domače hiše, tembolj je bil vesel in razposajen.

Kmalu sta dospela z Matijčkom v grajski gozd, kjer je bilo vse živo. Ptički so neutrudno prepevali na zelenih vejah, kot bi se hoteli izkušati, kdo bo pel glasneje in dlje časa.

Matijček se je kazal napram Janezku nenavadno dobrotljivega in prijaznega. Pokazal mu je vsa drevesa, na katerih je vedel za gnezda. A Janezka vse to danes ni toliko zanimalo. Njegove misli so bile pri mladih ljubkih vevericah, od katerih je hotel najlepšo s seboj vzeti na dom ter jo zapreti v kletko. Lahko bi se ž njo igral in naučil bi jo raznih umetnosti, da bi se ji ljudje čudili. In on bi lahko ponosno rekel: »To sem jo naučil jaz, Janezek!« Morda bi potem prišel gospod graščak ter jo kupil za lep, bliščeč cekin, ki bi ga mu stisnil v roke ... Ej, to bi bilo veselje! In za cekin bi kupil jagnje, pa bi ga prodal in potem bi ...

Kdo ve, kaj vse bi Janezek kupil in prodal v mislih in kake načrte bi še snoval, da ga ni predramil iz teh misli ropot kočije, ki je drdrala spodaj pod hribom po cesti.

»Grajski se peljejo!« je vzkliknil Janezek.

»Najbrž,« je odgovoril Matijček malomarno, pa odlomil iz leskovega grma ravno, dolgo šibo.

Spet sta šla nekaj časa molče naprej. Ropot, ki ga je povzročila kočija, je pojenjal in tišina je bila prekinjena le od ptičev, ki so se glasili po drevju.

»Kdaj prideva do gnezda?«

»Kmalu,« je odvrnil Matijček. »Ali vidiš hrast tam gori na vrhu?«

»Vidim.«

»No, tam na vrhu hrasta so. Veliko gnezdo imajo, narejeno iz protja.«

»Čuj, Matijče —« je začel Janezek, a obmolknil.

»Kaj?«

Janezek ga je proseče pogledal: »Rad bi vzел eno veverico s seboj domov!«

»Veverico? Saj še niso godne. Toda kaj mi daš zanjo?«

»Kaj naj ti dam? Nimam nič takega,« je rekel Janezek malo plašno. Matijček je pomislil.

»Nič ti ni treba dati; zastonj jo dobiš,« je rekel hipoma. »Samo z menoj moraš vedno hoditi ter mi biti prijatelj.« —

»Oh, Matijče!« je vzkliknil Janezek radostno. Najrajši bi ga bil objel veselja za njegovo darežljivost. Tako dobrega si Matijčka ni mislil. Žal mu je bilo in sram obenem, da mu je bil malo preje nevoščljiv in je slabo mislil o njem.

Pot je držala mimo visokih, vitkih smrek, ki so rastle ob potu, navzgor, pa se zavijala po hribu v obliki krogov. Tuintam je samevala kaka klopica, zbita iz sirovega, netesanega lesa. Sem se je hodila namreč izprehajati gospoda iz gradu, ki se je ponosno dvigal na vrhu hriba. Stolpi so bili že močno začrneli in stene so bile gosto obrastle z bršljanom. Zadaj za gradom je bil pa velik, krasen vrt, kamor pa je bil strogo prepovedan vstop drugim ljudem. Vkljub tej prepovedi pa se je zgodilo že večkrat, da so bile na tej ali oni gredici potrčane najlepše cvetice. To je vrtnarja, dobrega in prijaznega možička, jako žalostilo in jezilo, ker je ljubil vrt

nad vse, pa ga je negoval in čedil kof lastno dete. Vrt je bil vedno v najlepšem redu, odkar ga je on oskrboval.

Pazil je, da dobi zlobneža, ki mu dela ta kvar, a se mu ni posrečilo.

Bilo je tisto popoldne, ko sta šla Matijče in Janezek nad veverice v gozd. Grajska gospodična, ki je kaj rada zahajala na vrt, je pravkar prišla sèm pa je šla proti pridno delajočemu vrtnarju, ki se je odkril ter jo ponižno pozdravil.

»Dober dan, milostljiva gospodična!«

»Dober dan, Janez,« se je nasmehnila deklica ter mu pokimala. »Oh, kako ste že zopet pridni. Ali niste nič utrujeni?« mu je dejala pomilovalno.

»Ej, kaj naj bi bil truden, milostljiva gospica? Nič ne čutim dosti. Saj delo je za nas, ki smo služabniki; pa smo ga tudi vajeni. Jaz mislim, da bi brez dela ne mogel preživeti enega dneva. Je pač tako: človek se navadi na delo kot na kaj družega, da ne more biti brez njega.«

Za drevjem se je pa začulo pasje lajanje.

»Cezar!« je zaklicala grajska gospodična. Nato je pa pritekkel v skokih velik, lep bernardinec ter veselo lajajoč skakal zdaj okoli gospodične, zdaj okoli vrtnarja Janeza.

»Beži, beži,« ga je naganjal starec, boječ se, da mu pomandra in popteta gredice.

»No, Cezar, marš, pojdi!« je velela deklica, ko pes ni hotel ubogati vrtnarja. Na njene besede je pa pes obstal in jo je pogledal. Ko je pa videl, da je resnica, se je tiho splazil proč na konec vrta, kjer se je vlegel v senco cvetoče jablani.

Grajska gospodična se je pa jela pogovarjati s starim Janezom in je opazovala, kako je spretno polagal travnate ruše na rob gredice. Obraz dobrega vrtnarja je žarel zadovoljnosti in sreče. Deklica se je jako zanimala za njegovo delo. Vrtnar ji je pa veselo odgovarjal na njena mnogobrojna radovedna vprašanja.

Zdajci ju pa zmoti glasno kričanje in silno lajanje Cezarja. Oba se prestrašena in iznenadena ogledata.

Po gredicah, kjer je rastlo vse polno bujnopisanih mačehic in drugih lepih vrtnih cvetic, sta tekla na vso moč dva dečka, za njima pa Cezar, ki ju je skoro dohitel. Pritekla sta do precej visoke vrtno ograje, kjer se je prvi — Matijček — pognal čez in za njim se je hotel še Janezek. A skok se mu je ponesrečil. Ob tem je padel na tla in koj nato je začutil nad seboj velikansko glavo Cezarjevo. Janezek je ves otrpnil strahu ter ni več vedel, kaj se godi z njim. Vse se mu je zavrtelo pred očmi. Zemlja se je jela pod njim zibati, a kmalu nato ni čutil ničesar več. Onesvestil se je — pred očmi se mu je naredila črna noč.

* * *

Solnce je bilo že visoko na nebu, ko se je vzdramil iz težke omotice. Po glavi mu je še brnelo in tolklo in razbijalo kot v kovačnici. Premišlje-

val je, kaj se je ž njim zgodilo. Spomnil se je dogodka na vrtu. Čudno se mu je zdelo, da je v domači izbi. Ker si ni mogel tega razjasniti, je zaklical mamo, ki je takoj prihitela v sobo.

Materin obraz je kazal skrb in žalost. In Janezku se je zdelo, da leži v njenih očeh očitaneje.

»Kdo pa me je ...« je rekel Janezek, toda umolknil je takoj.

»Kdo te je prinesel, misliš?« je vprašala dobra mamica pa ga gledila po vročih licih. »Grajska gospodična te je pripeljala s svojim konjičem nezavestnega domov. Vidiš, zakaj me nisi ubogal ter ostal doma?« je pristavila očitaje mati. »Tako skrb si napravil nam vsem.«

V Janezkovih očeh so se pojavile solze. Stisnil se je k materi in močil njene roke s solzami.

»Ničveč ne bom neubogljiv, nikoli več!« je obljubljeval.

»No, zdaj bodi miren, pa lezi nazaj in povej, kako se je zgodila cela reč.«

In Janezek je jel pripovedovati materi o svojem dobrem sklepu, da ostane doma, in o Matijčku, ki je s svojimi sladkimi besedami kriv vse te nezgode.

»Ko sva prišla do veveričjega gnezda,« je pripovedoval Janezek, »mi je rekel Matijček, naj grem ž njim na grajski vrt po cvetice, češ, da mu je vrtnar dovolil, natrgati jih, kolikor jih hoče — in potem, da bova šla po veverico. Šel sem ž njim in mu pomagal trgati cvetice. Naenkrat pa začujeva za seboj lajanje grajskega Cezarja. Oba sva se spustila v beg. Ko sva pa prišla do plota, nisem mogel skočiti čezenj, ampak sem padel in odtedaj ne vem, kako je bilo.«

Janezek je umolknil in pogledal mamo, ki ga je molče poslušala, kot bi hotel od nje zvedeti, kako je bilo naprej.

»No, in potem te je grajska gospodična s pomočjo starega Janeza naložila v koleselj ter pripeljala domov.«

»Kaj pa z Matijčkom?« je vprašal Janezek. —

»Ne vem. Ž njim se ne smeš ničveč pečati. Zdaj zaspil še malo, da se od prestanega strahu spočiješ.«

Mama je vstala in šla v kuhinjo.

Nekako zadovoljno čustvo je prevevalo Janezkovo srce in vesel je bil, da se je izteklo vse še tako dobro. Natihem je pa sklenil, da bo odslej na vso moč priden.

Popoldne ga je pa prišla obiskat grajska gospodična. Zelo je bila vesela, da ni imela omedlevica hujših posledic. Dovolila je Janezku, da lahko pride večkrat na vrt. In Janezek se je pozneje tega povabila prav pridno posluževal, zlasti ko so bile zrele črešnje in jagode. — Najbolj veselo je pa to, da je bil Janezek poslej v resnici prav priden in ubogljiv deček.

A. š.

Deklica in Turki.

(Igrica iz zgodovine turjaških grofov v treh prizorih. — Osebe: 3 deklice, 2 dečka. Kraj: Domača hiša.)

Prvi prizor.

Micika. Ne vem, zakaj sem danes tako žalostna, Bog nas varuj kake nesreče! V nedeljo so pravili novi grajski gospod, da se Turki bližajo našim krajem. Pravili so, da so zažgali že Kočevje, in da se Turkom ne more nihče ustavljati razen gospode, ki se umakne v dobro utrjene gradove; kmetje pa so jim prepuščeni na milost in nemilost. Bog se nas usmili!

Francka. Kakšni pa so Turki?

Jurij. Jaz jih še nisem videl. Pravijo: Turk ima rdeče hlače, dolge, dolge pa mustače.

Manca. Teža pa še nisem slišala.

Jurij. Jaz bi se pa Turkov prav nič ne bal, če bi prišli k nam. Vidiš, na steni je meč, že stari oče so ga rabili, ko so šli s pokojnim turjaškim grofom na vojsko. Jaz bi vsem posekal glave, če bi bil nekoliko večji.

Manca. Zdaj se pač širokoustiš. Ko bi šlo pa zares, bi pa druga pela.

Micika. Meni so naročili starši, preden so odšli v semenj, naj dobro pazim na dom. In če bi zapazila na Kureščku kres, je to znamenje, da je sovražnik že blizu. In tedaj naj grem in naj skličem sosede, da gredo na goro k Materi božji in zažgo velik kres, da bodo vedeli vsi okoličani, kakšna nevarnost se bliža. Veš, Jurij, jaz bi šla kar sama prižgat kres in bi se Turkov prav nič ne bala. Vidiš, na vratu imam svetinjico Matere božje, ki so mi jo kupili botra. Rekli so mi takrat: Micika, le dobro jo čuvaj! Kadar koli boš v stiskah in nadlogah, vzemi jo v roke in moli! Ona ima čudovito moč, da se ti ne bo bati nobenih sovražnikov.

Manca. Čudno je, da ni danes tako dolgo staršev domov. Najbrž so se zasedeli v sejmu ali pa so ostali pri stricu na Turjaku.

Francka. Da bi le kmalu prišli domov. Meni so obljubili, da mi prineso novo svileneno ruto za »štruco«.

Jurij. Čujte, zdaj nekdo prihaja!

Tonček (trka na vrata). Odprite! — Odprite! —

Jurij. Kdo pa je? —

Tonček. Jaz sem, Tonček iz Turjaka.

Jurij. Kaj poveš novega, Tonček?

Tonček. Strah in groza! Prinašam vam žalostno novico, da je turjaški grad že v turskih rokah. Tista železna vrata so se namah odprla. Prve straže so bile hitro pre-

mažane; drugi stražniki so se morali pa podati. Kdor se pa ni podal, so ga na mestu umorili. Naš oče so se nekaj časa branili, potem so se pa mrtvi zgrudili.

Vsi otroci (razen Tončka). Kaj je pa z našim očetom in z našo materjo? —

Tonček. Ne bojte se! Nič hudega se jim ni pripetilo. Pri nas so. Poslali so me, naj grem poklicat sosede; vi se pa medtem dobro zaprite!

Micika. Ne, ne, jaz že ne bom zaprta! Sama grem na goro k Materi božji, pa zažgem kres, da bodo vsi okoličani izvedeli, kakšna nevarnost se nam bliža. Bog in Marijina svetinjica me bo varovala.

Manca in Francka. Kaj bomo pa me revice počele? — Pojdimo za peč!

Jurij. Jaz bom zlezal pa pod mernik in Turek me ne bo našel.

(Deklici gresta za peč, Jurij pa pod mernik.)

Drugi prizor.

Francka. No, Manca, kako si pa danes spala?

Manca. Saj veš, kako se spi za pečjo. Dobro sem slišala, ko so prišli starši domov.

Jurij. Jaz sem jim šel pa odpirat. Ko sem jim povedal, kako so Turki že premagali turjaški grad, zavrela je očetu kri po žilah, zgrabili so za meč na steni ter dejali, da gredo na vojsko; mati pa so takoj legli k počitku. Videti je, da so od žalosti bolni. Tam v izbi ležijo.

Francka. Kaj bo pa z očetom?! — Kaj bo, ko bi jih več nazaj ne bilo? —

Manca. In kaj bo, če bi naše dobre sestrice več nazaj ne bilo? —

Francka. Brez nje bi mi ne bilo več živeti; tako rada sem jo imela. In mati bi potem od same žalosti umrli.

Jurij. Tudi meni bi bilo hudo po njej. Toda bodimo potolaženi: Bog bo že tako storil, da bo prav.

Tonček (potrka na vrata). Odprite! — Odprite!

Jurij. Ali si ti? (mu gre odpirat). Kaj hodiš zopet ponoči okoli? — Ali te ni strah?

Tonček. Kadar je vojska, takrat strah človeka mine. Prinašam vam zopet žalostno novico. — Oh, komaj diham.

Francka. Kakšno novico? Gotovo — —

Tonček. Bilo je snoči. Kakor veste, je šla Micika sama na goro in je zažgala kres. Jaz pa sem sklical sosede, ki so se hitro oborožili, vzeli so s seboj sekire, meče in kar jim je že prišlo pod roke, pa so trumoma odkorakali k Materi božji na goro, da počakajo ondi sovražnika, o katerem so izvedeli, da namerava napasti našo cerkev na gori. Tudi žene so šle z njimi, se zaprle v cerkvi ter v goreči molitvi prosile nebesko Mater, naj jih reši preteče nevarnosti. Le otroci in starčki so ostali doma. Kar naenkrat se je pa začulo grozno vpitje in prikazali so se obrazi, grdi kot peklensčeki. Menite, kaj sem storil jaz? Zlezel sem na gosto obrastlo smreko. Od strahu sem se tresel po vsem životu in malo je manjkalo, da nisem padel od groze na tla. To je bil boj! Turki so morili kristjane brez usmiljenja. Kar jih pa niso pomorili, zlasti žená in deklet, so jih pa odpeljali s seboj v sužnjost. Kako milo se mi je storilo, ko so zvezali vašo sestrico in jo odpeljali! Ko je zapuščala domača tla, tedaj so ji tekle grenke solzice po licu, in solzice so močile tudi moje lice.

Vsi trije otroci (na ves glas). Našo Miciko so odpeljali v sužnjost! — Ali je to res? Ali je to mogoče?

Tonček. Je mogoče in tudi res!

Francka. Oh, kam so jo odpeljali? Poj nam to, Tonček, ki veš?

Tonček. Teга ne vem, kam so jo odpeljali. Najbrž na Hrvaško ali pa na Turško. Težko bo prišla še kdaj domov.

Manca. Da bi bila pa ona nesrečna, teга Bog ne bo dopustil in tudi njen angel varuh ne. Saj se mu je vsak večer priporočala.

Francka. Kaj pa je z našim očetom?

Tonček. Težko vam povem. Pa naj bo, saj bi to novico tudi drugače izvedele. Turki — so jim odsekali — glavo — —

Vsi otroci (zakriče na ves glas). Našemu očetu so Turki glavo odsekali?! — Ali je to res?! — Ali je mogoče?!

Tonček. Je mogoče in tudi res.

Vsi otroci (na ves glas). Ne, ni mogoče! Pojdimo za Turki, da se maščujemo! Pojdimo za njimi, da rešimo vsaj ubogo Miciko!

Francka. Ne, nikar se ne maščujmo! Ko pojdemo v nedeljo k sv. maši v grajsko kapelico, rajši poprosimo ljubega Boğa, naj jo reši iz sužnjosti. Za našega očeta bomo pa molili, naj bi jim bil ljubi Bog v večnosti milostljiv. Za Turke bo pa že prišel dan plačila; saj Bog je neskončno pravičen, ki plačuje dobro, hudo pa kaznuje.

Tretji prizor (čez nekaj dni).

Francka (sedi pri mizi in podpira glavo). Kako lep poleten večer je. Luna sije in neštevilno zvezdic svetí. Vse je tiho. Kako

sem se včasih veselila takih poletnih večerov! In letos? — Dobra mati leže bolni, skrbni oče so pa padli v vojski. Naša sestra pa, ki jo ljubi moja duša z vsem ognjem — ali je mrtva — ali je mrtva — ali še živi, ali je mrtva — ali še živi?

Manca. Ne bodi žalostna! Bog bo že tako obrnil, da bo prav. Človek se mora vdati v voljo božjo, saj molimo v očenašu: Zgodi se tvoja volja, kakor v nebesih, tako na zemlji. Ako je sestra še živa, gotovo jo bomo še videli.

Jurij. Meni se vsak večer sanja, da se je srečno povrnila domov.

Francka. Bog daj, da bi bilo le enkrat res! — Zdi se mi, da zunaj nekdo trka.

Jurij (Micika vstopi slabo obklešana). O Micika! — Moje sanje so se uresničile.

Manca. Micika, odkod ti?

Francka. Micika, Micika, ali si res ti? Ali pa se meni samo tako zdi?

Micika. Da, jaz sem. Vaša sestra Micika, Bog me je rešil iz sužnjosti.

Vsi otroci. Kako se ti je godilo, Micika, in kako si ušla? Povej nam vendar!

Micika. Vse takoj izveste. Le poprej naj sedem, ker sem zelo trudna in nogi ste mi okrvaveli vsled dolgega pota (sede). Bilo je takole: Kakor veste, sem šla prižgat kres in roka se mi je tresla. Nato sem pohitela v cerkev in tamkaj prosila našo nebesko mater Marijo, naj pomaga meni, ubogemu, zapuščanemu otroku. Kar so pridrvili Turki in zgrabili uboge otroke, nas vlekli vunkaj, nas posadili na konje in nas dobro privezali. Kaj se je potem godilo z menoj, sama ne vem. Od strahu in žalosti sem postala popolnoma nezavestna. V hitrem teku smo dirjali dalje — — —

Jurij. In kako si potem ušla?

Micika. Vse ti povem, le malo počakaj! Odpeljali so nas v sužnjost. Može so zaprli v težke ječe, dekleta in žene so pa peljali v Stambul. Dečke in deklice so pa pustili v neki dolinici. Okoli nas so plapolali veliki ognji. Ob njih so Turki kuhali, peli in popivali. Bilo jih je okoli sto. Ko jim je pa zlezla pijača pod rdeče čepice, so malomarno sedeli na podvihanih nogah in eni pušili, drugi pa zaspali. Kar se zasliši konjski peket in v tistem trenutku je prijahalo kardelo dvanajstih konjenikov. Ker Turki niso bili pripravljeni na napad, se je le nekaterim posrečilo uiti. »Alah-kerim, alah-kerim!« so vpili Turki na ves glas in se potem poizgubili v puščavi. Kako smo bili veseli mi otroci, ko smo bili rešeni! In kdo je bil poveljnik teh konjenikov? Nihče drug, kot mladi junaški grof Andrej turjaški, kakor sem pozneje izvedela.

Vsi otroci. Slava turjaškemu grofu Andreju!

Jurij. Slava Turjačanom!

Micika. Ker smo bili zelo lačni, so razdelili grof med nas ostanke turške večerje. Potem so nas pa odpeljali v mesto Karlovec na Hrvaško. Tam smo se malo odpočili, potem smo pa dobili za kažipota ranjenega vojaka, ki je nas vesele, četudi slabotne srečno pripeljal v milo domovino.

Francka. Veliko si pretpela — pa vse je minulo. Zahvaliti se imam za vse te dobre brote Mariji, naši nebeški Materi. Njo bom odslej še bolj goreče ljubila.

Jurij. Zahvaliti se imaš pa tudi vrlemu turjaškemu grofu Andreju. Jaz bom kmalu velik. Tedaj se bom pa tudi jaz uvrstil med vojake turjaškega grofa. No, tedaj bodo pa

Turki videli, kaj premoremo mi: slovenski junaki.

Manca. Micika, gotovo si zelo lačna. Pojdi najprej z mano v kuhinjo, da ti dam malo dobre kaše. Potem pa k materi! (Sestre odidejo. Medtem pa nastopijo dečki, oblečeni po vojaško ter zapojó pesem: M l a d i v o j a k i.)

Mi smo vojaki, korenjaki,
kako nas gledajo ljudje,
pa pravijo to so junaki,
ki se nikogar ne boje itd.

(Pojó se vse kitice.)

Fr. Pavšič.

Deklamovanke.

3. Lovec.

Sem vprašal lovca mladega,
čemu bo puška mu nova.
Se lovec mi nasmehnil je
in za odgovor je dejal:
»Oj, dečko radovedni ti,
zdaj puškica še zate ni;
boš nekaj let počakal še,
potem pa greš z menoj v gore.
Jeleni hitri tam rastó
veselo srne skačejo.
v grmovju zajček skriva se,
da hudi psi ga ne dobé.
Visoko bo zapadel sneg,

pokril bo njivo, log in breg;
takrat zatrobim v lovski rog,
da čulo bo se naokrog.
Boš slišal lovca gromki glas
v dolino semkaj, v vašo vas:
Hurá, hurá! Z menoj sedaj,
če mrzlo je, naj bo le, naj!
Ko prideva domov zvečer,
že najina bo divja zver.
Od nje večerjo mamica
okusno bo napravila.«
Da skoraj bi že čas prišel,
ko z lovcem jaz v goré bom smel.

Vekoslav Poljanec.

Pomlad mine.

Čez travnike cvetne
se pesem glasi,
deci z obrazov
veselje žari.

Prišla je radost,
prišla je pomlad;
čas je tu rajanja,
bisernih nad. —

Kakor dospela je,
bode odšla:
hitro premine
veselje sveta . . .

Komur ostane pa
čisto srce,
vesne on večne
kdaj upati sme.

Gnjeveš.

Majnikova bajka.

Nekaj čudovito mehkega je stopilo dedku v srce. Videl je pomlajeno trato, vso zeleno, vso pisano, kakor je pisana mladost. In zima in pomlad, in starost in mladina sta si tako blizu, tako ljubita druga drugo. Videl je dedek vinograd: že so pognale kalice, že so se željno oprijemale kolov — in nekaj čudovito sladkega in tudi otožnega ga je prevzelo. On je obdeloval ta vinograd, on ga je zasadil, ej dolgo je že tega. Toda morda ga ne bode nikdar več videl zeleneti v lepi pomladi. Videl je nebo vse jasno, kakor veliko božje oko. Polno nad, polno blagoslova in usmiljenja se mu je zdelo, in solnce, tako prijazno in toplo, tako darežljivo in dobrotljivo! Pozdravljena pomlad, pozdravljeno pisano polje, pozdravljen osiveli vinograd, pozdravljeno solnce, — morda zadnjo pomlad!

In vzel je dedek v naročje mladega vnučka, zazrl se mu je v nedolžne modre oči in zdelo se mu je, da gleda daleč nazaj v svojo lepo mladost. In govoril je tako mehko, kakor bi govorila iz njeга tista mehka duša, ki jo ima dete pri šestih letih.

»Vidiš, čez tri dni bo prišel maj. Prvi majnik je čudovit dan. Ko zvečer zazvoni ave-marijo, se zberejo vse ptice pri kapelici naše ljube Gospe v Jasni rebri, in pojejo tako lepo, kot nikdar. In angelci, vse polno angelecev pride v belih srajčicah in z zlatimi perutkami; in citre imajo in gosli in pojejo sveti Devici. In ona, Gospa, je še vsa lepša kakor sicer. Kar naenkrat pa se ji pozlati krilo, in plašč se naenkrat ves obsuje z demanti, in dvanajst zvezd se ji užge okrog glave in se postavi v lep venec okrog glave Brezmadežne. In vsa Jasna reber odseva v čudovitem ognju, ki lije iz dvajnasterih zvezd.

In če je človek nedolžen, če ni v njegovem srcu še nobenega greha — o srečen tak človek — ta lahko vidi vso to krasoto. Takrat usliši dobra Gospa vsako njegovo prošnjo. In vsa noč se mu zdi le kakor ena kratka minuta, tako je lepo takrat — — —

Kakor bi se starček zazrl v vso to krasoto, tako je govoril. Razžarelo mu je velo lice in se pomladilo; oči so mu gorele v ljubkem, mladem sijaju, in v prsih mu je trepetalo srce mlade radosti — a naenkrat je utihnil, oči so ugasnile, in mrak mu je pregнал mlado jasnost z obraza.

Morda se je spomnil, da je že starček; morda je zaslutil, da je to zadnja njegova pomlad; morda ga je zbolelo, da ni on več tako čist in nedolžen, kot je bil pred davnimi leti, in ne bi več videl vse te lepote, ki je govoril o njej mlademu vnučku; morda so se vse te misli zilile v njegovo srce in so mu pomračile čelo.

»Zakaj ste utihnili, striček? Tako lepo je bilo,« je rekel vnuček.

»Spomnil sem se, da nisem več mlad. — Spomnil se boš tudi ti, ko boš morda govoril čez dolga leta svojemu vnučku, ko mu boš pripovedoval mojo povest; spomnil se boš, da si bil enkrat mlad, in ti bo hudo.«

In poljubil je otroka na tista rožna lica, poljubila je starost mladost.

»Striček, povejte še kaj, ali pa kako pesmico zapojte.«

»No, pa ti bom zapel žalostno pesmico.« In pel je starček z mehkim glasom:

»Enkrat je en starček bil,
modro je ljudi učil.
Sedel je na klopico,
klical k seb' družinico:
,Prid'te k meni, družinca moja,
da vam tri reči povem,
predno s tega sveta grem.
Prva reč je pa letà:
ljubi večnega Boga!

Druga reč je pa letà:
ljubi svoj'ga bližnjega!
Tretja reč je pa letà:
kdor bo starše spoštoval,
Jezus sam ga bo blaževal! —

Starček ima sivô glavô,
sivo glav'co, bel obraz,
k sebi ga kliče Jezus naš...«

Otožno je bilo starčku, otožno je bilo otroku ob tej pesmi, in zaslutil je, da bo izgubil nekoč tega dobrega dedka, da ga bo poklical Jezus k sebi. Otožno je bilo vnučku, da bi bil zajokal.

* * *

Vnuček ni mogel pozabiti bajke in pesmi dobrega dedka. Kakor drhti drobna struna, tako je drhtela in odmevala ta pesem in bajka v otrokovem srcu in ni mogla izzveneti. Tako mehko mu je bilo ob tej misli, ob tej pravljici, kakor da gleda vso čarobno krasoto Jasne rebri v prvi majnikovi noči. Ni mogel pozabiti otrok in še ponoči je mislil nanjo, in v sladkih sanjah mu je trepetalo detinsko srce:

Kar naenkrat je pa zagorela Jasna reber v čudovitem ognju, dvanajst svetlih zvezd je gorelo okrog glave Brezmadežne, vse polno angelcev je stalo okrog kapelice, v dalji se je čul odmev večernega zvona, on pa je klečal pred kapelico in zrl začuden in zadivljen.

Prebudil se je in vzdihnil: »Kaj je že minulo?« —

Spoznal je: »Bile so samo sanje! A pojdem, pojutranjem pojdem v Jasno reber, da vidim. Res pojdem; saj sem videl, kako mi je Marija rekla: Pridi, v Jasno reber pridi in vsako prošnjo ti bom uslišala, kakor je pripovedoval dedek!«

* * *

Nič več ni mogel otrok sladko zaspati; preveč sladkih misli je bilo v njegovem mladem srcu; preveliko je bilo hrepenenje, da bi ga bilo pustilo spati brez skrbi; preveč je bilo teh sladkih, detinskih skrbi.

Pa je prišel prvi maj, ki izvabi celo angelce iz nebes v Jasno reber, dan, ki ga je tako težko pričakovalo mlado srce.

»Proti večeru pojdem! Nikomur ne povem, da me morda ne bi odvrnil od lepe poti,« tako je sklenil šestletni otrok in se napotil res proti večeru v Jasno reber.

»No, kam, mali?« ga je vprašal ptiček v grmu in potresel z drobnim repkom.

»Kaj ne veš, kaj bo danes pri kapelici v Jasni rebri? Kaj ne boš tudi ti prišel?« ga je vprašal dečko.

»A, tja greš? No, le pojdi! Seveda pridem tudi jaz, a se moram še pripraviti,« je odgovorila ptičica in se vadila v pesmici, ki jo bo pela zvečer, in si taktirala z repkom.

»No, kam, mali?« je vprašala otroka bela šmarnica, ki je komaj priglledala iz zelenih listov v lepi maj.

»V Jasno reber grem.«

»Tudi jaz bi rada! Glej, utrgaj me, dečko, in me ponesi v dar Mamici božji!«

In utrgal je otrok šmarnico in se pogovarjal z njo na svoji božji poti.

Oj koliko mu je povedala ta šmarnica o svojem hrepenenju! Kako je čakala skrita v materi zemlji... Komaj je krotila hrepenenje, da bi pogledala, če je že maj. Pa je prišlo zlato solnce, ogrelo zemljo, povečalo hrepenenje in vedela je: maj je tukaj, in prodrla je zemljico, da dá čast svoji Kraljici. Oj koliko je povedala dečku, kar se ne dá povedati, ker so besede preokorne, kar čuti le nedolžno otroško srce.

In v sladkem pogovoru s šmarnico je priromal deček v Jasno reber do kapelice. Pokleknil je in zahvalil Gospo, da ga je poklicala — —

Tihi mrak je pa legel kakor pomladne mehke sanje na Jasno reber. Drevesa so skrivnostno šepetala, mlado listje se je čudilo lepemu svetu, ki ga je zrlo prvič. V daljavi se je pa oglasil zvon. Toliko da je še segel njegov mehki odmev do rebri, kakor struna angela, ki poje nebeško pesem.

In čudo je prišlo v Jasno reber obhajati maj.

Kar naenkrat so se užgale zvezde okrog glave nebeške Gospe, krilo se ji je pozlatilo, plašč se ji je obsul z diamanti in biseri. In ptičke so pri-tekle in zapele pesem, kakor jo pojejo nebeščani. In angelci božji z zlatimi perutnicami so prileteli z goslimi in citrami — prav taki, kakor so nasli-kani nad tabernakljem — — o ne, še vse lepši so bili, in peli so spev, psalme so peli, kakor jih pojejo pred Večnim.

In Mati božja se je sklonila s svojega zlatega prestola, pobožala je dete po licih, da je vse vztrepetalo od tajne radosti, in ga vprašala: »Dete, zdaj prosí, in vsega ti dam!«

»O Gospa, daj, da bi bil vedno tvoj!« je zaprosil deček.

»Bodi nedolžen, kot si zdaj!« je rekla Gospa.

»Bom! Pod tvoje varstvo pribežim...«

In Jezusček sam se je sklonil in je blagoslovil otroka. O kako ga je ljubo pogledalo nebeško Dete; kakor bratca, tako ga je ljubo vprašalo: »Ali se ne bi hotel z menoj igrati? Glej, ostani nedolžen, in vedno bom pri tebi!« — —

»Bom, ljubi Jezusček, ti prijatelj nas, malih, samo ostani pri meni,« tako je molil deček. Vso dolgo noč se je pogovarjal s presveto Gospo in z Detetom božjim. A zdelo se mu je kot minuta, vso noč je strmél v to majnikovo čudo, ki ga more videti le nedolžno, čisto srce... .

Božumil Gorenjko.

Škrjanček.

Ko vstaja zora nad goro,
škrjanček dviga se v nebo
in sladko pesem žvrgoli,
se stvarstva veseli.

Po ravnem polju pa pomlad
zelenje trosi sred livad,
po gričih vstaja njen odmev,
pomladnih ptičkov spev:

»Cvetoča plan in zelen log,
pomlad povsod, povsod okrog,
zelenje diha z mladih vej —,
pomlad povsod, juhej!«

S škrjančkom pojem tudi jaz,
si delam s petjem kratek čas,
saj kdor s škrjančkom peti zna
ta v srcu mir ima.

Franjo Lovšin.

Pismo.

Ko sem prišel včeraj z izprehoda, me je čakalo na mizi pisemce. Pogledal sem pisavo, pa je nisem mogel uganiti. Črke so bile velike in oglate, poteze še neogljajene in neokretne. Z veliko radovednostjo sem prerezal zavitek, pogledal podpis in sem se veselo nasmehnil. Takega pisma še nisem dobil vse svoje žive dni.

Takole se je glasilo:

Ljubi stric!

Studenček je zažuborel
in slavec v ložu je zapel,
marjetica, vijolica,
se pod grmiči skrivata.
In solnce greje, se smehlja
ves dan, ves dan z neba.

In naša dobra babica
je včeraj že na vrt prišla.
Vesela je in smeje se
in z nami se igra.

O starih časih govori,
o davnih, davnih dnevih:
Kak so živeli vitezi
kraljične in grajščaki,

kako nekdam trpeli so
ljudje pri grajski tlaki.

In vse, in vse je tak lepo
zdaj tu doma pri nas,
a jaz bi rada videla —
(pa mama, ata tudi)
— da nas obiščete.

Pa morate, res morate!
Jaz sem že zdaj velika.
In kaj vse znam! Če pridete
Vam vse lepo povem.

V slovo lepo pozdravljeni
od vseh.

Koncem pisma je podpis. Čigav? — Ej, mala Emica mi je pisala. V četrti razred hodi in pridna je. In jaz sem sklenil, da se odzovem njenemu vabilu.

Gnjevoš.

Resnice in bodice.

Trosi Maksimov.

7.

Če pravi pri prošnji ti kdo,
da nima drobiža,
ti reče najbrže zato,
da se te odkriža.

8.

Povsodi sreča je doma —
le najti vsakdo je ne zna.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Dobrota.

Dobrota nas stori Bogu podobne.

Drugih dobrote hitro pozabimo, božje pa najprej.

Velikim dobrotam se spodobi velika zahvala.

Bolje, dobrote ne sprejeti kot z nehvaležnostjo jo povračevati.

Za male dobrote hvaležen biti, je velika čednost.

Hvaležnost za prejete dobrote odpira vrata novim dobrotam.

Dobrota je krasna rastlina, na kateri pa redkokrat cvete hvaležnost.

Dobrota zahteva dobroto. *(Spodobi se, da dobroto povrnemo z enako uslugo.)*

Dobrota privabi dobroto. *(Bodi dober drugim, ako hočeš, da bodo drugi dobri tebi.)*

Dobrota se kmalu postara. — Dobrote se postarajo, krivice ostanejo mlade. — Dobrote se zapisujejo v pesek, krivice pa v kamen. *(Dobrote radi pozabimo, krivic ne.)*

Dobrota ni nikoli izgubljena. — Dobrota se obrestuje. — Dobrote žive še po smrti.

Oponašana dobrota ni dobrota.

Dobrote naj usta maše dobrotniku, odpirajo pa naj jih obdarovancu. *(Dobrotnik naj ne govori o tem, kar je dobrega storil, marveč naj se ravna po Jezusovem nauku, da naj levica ne ve, kaj je dala desnica. Tem glasneje naj govore hvaležni obdarovanci.)*

Kdor se baha radi podeljene dobrote, sam pozujije zahvalo.

Dolg.

Dolžnik sužnik. — Dolg je zli drug. — Dolg je hudi volk. — Kdor je dolžan, ta je na zdravem bolan. — Je do vrata v dolgeh, da ušes v nevolji. — Kdor si dolgove oprti, težko potuje. — Kdor se zadolži, si življenje ogreni. — Kdor na dolgovih leži, mu je trdo postlano.

Dolgovi so kmetiji, kar črv drevesu.

Sladko spi, kdor je brez dolgov.

Kdor nima dolga, ta je bogat. — Kdor gre brez dolga spat, vstane zjutraj bogat.

Kjer dolžnik sedi, tam je drag prostor.

Kdor dolgove izplača, pomnoži svoj imetek.

Zadolžiti se ni sramotno, a dolgove plačati je častno.

Dolg nepoplačan, greh neodpuščen.

Plačani dolg, najboljši dolg.

Kdor te prosi na posodo, gre po blatu poleg tebe; če ti je dolžan, se te ogiblje na lepem. — Kdor na posodo prosi, zlata usta nosi; kdor pa vrača, hrbet obrača. — Dolgovi imajo svinec na nogah, ko jim je treba iti domov.

Od slabega dolžnika tudi kozo brez mleka. — Od slabega dolžnika sprejmi tudi pleve (slamo).

Stari dolg ne zarjavi. — Dolg se čimdalje bolj mladi.

Kdor nima dolgov, ta naj bo porok. *(Dvojen pomen: a) je zanesljiv, da se mu sme zaupati; b) je v skrajni nevarnosti, da zabrede v dolgove.)*

Kdor dela dolgove, je goljufal, ali pa hoče goljufati.

Imenitni dolžniki so slabi plačniki.

Reki: Več ima dolga nego las na glavi. — Več je dolžan, nego bi se prodal. — Drugega ni dolžan kot to, kar ima. — Tiči do zob v dolgeh.

Starih dolgov ne poplača, mladi se mu pa starajo. *(O slabem plačniku.)*

Dela dolgove, kakor bi bil najet za to.

Dolg zapisati v dimnik. *(Prepričati se, da je izgubljen.)*

Listnica uredništva.

Ker so nam ob zaključku lista še vedno prihajale rešitve naloge in šaljivega vprašanja, smo odložili rešitev obojega za prihodnjo številko, da se ne bo mogel nihče pritožiti, ki hoče biti tudi še med reševalci.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stane s prilogo vred za vse leto 5*20 K, za pol leta 2*60 K. — Uredništvo in upravnništvo Pred škofijo št. 6 v Ljubljani.

Izdaja društvo „Pripraviški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.